

ВІДГУК

доктора мистецтвознавства, професора,
директора Інституту проблем сучасного мистецтва
Національної академії мистецтв України
САВЧУКА Ігоря Борисовича

та народного артиста України,
професора, завідувача кафедри оперно-симфонічного диригування
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
ЗДОРЕНКА Віктора Михайловича

на творчий мистецький проєкт
ДАШАКА Богдана Зеноновича

«ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ЗАСАДИ ОРКЕСТРОВОЇ ТВОРЧОСТІ ВІКТОРА КАМІНСЬКОГО»

Творчий мистецький проєкт Б. З. Дашака присвячено важливій темі сучасного українського музикознавства та виконавства — вивченню та популяризації творчості Віктора Камінського, видатного представника львівської композиторської школи. Проєкт охоплює мистецтвознавчий аналіз оркестрової спадщини митця, її виконавську інтерпретацію, а також організацію заходів, спрямованих на ознайомлення широкої аудиторії з музичною спадщиною композитора. Особливу увагу приділено окресленню місії Віктора Камінського у розвитку галицької музичної культури, становленню індивідуального стилю композитора, що відображає поєднання національних традицій із сучасними музичними тенденціями. Метою проєкту є не лише поглиблене вивчення творчості композитора, а й її актуалізація в сучасному виконавському середовищі, а також створення умов для формування нових підходів до інтерпретації його музики.

Вибудований на комплексному підході до реконструкції постаті творця через комбінаторику різних значеннєвих пластів — від внутрішніх психологічних детермінант особистості, впливу соціокультурної реальності на діяльність творця до оприявнення жанрово-стильових виявів творчого дару композитора — творчий мистецький проєкт та його наукове обґрунтування є за

суттю цілісним явищем, де вдало поєднано авторські теоретичні настанови та їхню реалізацію у часопросторі сценічного виконавства.

Наукове обґрунтування проєкту є переконливим за поставленими завданнями, має чітку структуру, базовану на поступальному русі від соціокультурної реальності, у якій кристалізувався творчий дар Віктора Камінського, та глибокому вкоріненні у психологічний контекст постаті митця. Це уможливило у практичних розділах дослідження органічно висвітлити особливості художньої природи його оркестрових задумів: специфіку темброво-драматургічного мислення композитора у Симфонії № 1, підходи та принципи до написання творів концертних жанрів, як-от діалогічність у Фортепіанному концерті пам'яті Василя Барвінського та національна інтонаційна спрямованість у «Різдвяному концерті» для скрипки з оркестром № 2 тощо.

Наукове обґрунтування складається зі вступу, трьох розділів, цілісність побудови яких виражується підрозділами, загальних висновків, списку використаної літератури (92 позиції) та додатку — розлогого інтерв'ю автора творчого мистецького проєкту з композитором, спрямованого на висвітлення сутнісних рис його життєтворчості. В анотації представлено список опублікованих праць за темою роботи (2 наукові статті), подано перелік наукових конференцій (4 позиції), у яких брав участь претендент, а також відомості про концерт-іспит.

У *Першому розділі* «Соціокультурний контекст Галичини 1980–1990-х років у проєкції на творчу особистість Віктора Камінського» автор окреслив основні вектори впливу соціокультурного середовища на формування світовідчуття композитора та його віддзеркалення у художніх задумах митця. На думку автора, цей часовий відтинок української історії, який характеризується культурним піднесенням, зміною ідеологічних орієнтирів, боротьбою за національну ідентичність у мистецтві, відіграв ключову роль у кристалізації ментальних запитів креативної особистості. Застій радянської системи поступово змінювався демократичними зрушеннями та неприхованим інтересом до української культури, яка раніше перебувала під ідеологічним контролем.

Дослідник наголошує на важливій ролі тогочасних культурних рухів, пов'язаних передовсім з відродженням музичної традиції, нових форм презентації композиторського доробку у царині камерної, хорової та симфонічної музики. Постмодернізм, ключове поняття для авторського аналізу, відображає синтез і протиріччя між традиційним та інноваційним, високим і масовим, локальним і універсальним, що простежується у творчості В. Камінського як творця перехідної епохи.

Особливо глибоким і цінним у цьому контексті є другий підрозділ «Особистісні параметри творчості композитора», де увага дослідника прикута до стильових особливостей творчих пошуків В. Камінського. На його думку, творчість митця значною мірою опирається на національні традиції, фольклорні мотиви, які він майстерно інтегрує у сучасну жанрово-видову картину композиторських пошуків. Загалом для творчого методу В. Камінського, як наголошує автор, характерною рисою композиторського почерку стала інтеграція модерністських елементів поряд із традиційними українськими, а серед жанрових виявів превалує симфонічна та камерна музика, емоційно глибока та по-філософськи осмислена у дусі новітніх тенденцій світового музичного мистецтва.

Значно збагачує методологічний інструментарій наукового обґрунтування авторський аналіз психотипу композитора поряд з його творчими досягненнями. Здійснений на основі рефлексій композитора (інтерв'ю, що представлено у додатку до пропонованої наукової праці), наявних досліджень у цьому руслі (Л. Кияновська, Р. Варнава та ін.), а також кристалізації цього феномену через аудіоландшафт виконавської інтерпретації, він дав можливість досліднику по-справжньому відчувати та зрозуміти вплив універсальних, національних, локальних і особистісних чинників на феноменальний творчий результат. Реконструкція задуму композитора — складне виконавське завдання. Особливо цінними, на думку автора, є саме музичні інтерпретації творів композитора, особливо ті, що створені за безпосередньою участю самого митця: вони неначе очима митця допомагають глибше розкрити його світо-

глядні орієнтири, естетичні переконання поряд з культурними та художньо-стильовими наративами часу.

У *Другому розділі* «Жанрова парадигма симфонічної і вокально-симфонічної творчості Віктора Камінського» детально проаналізовано оркестрові здобутки митця. Як зазначає автор, у творчості Віктора Камінського симфонічні твори посідають важливе місце, адже оркестр для композитора є особливою сферою реалізації його задумів, працювати з оркестром для нього надзвичайно цікаво, адже кожен інструмент — це частина живого організму з унікальним аудіоландшафтом. Його пошуки віддзеркалюють основні тенденції розвитку симфонії, включаючи інтеграцію циклів у єдину композиційну єдність, збагачення оркестрової текстури солюючими голосами та хором, а також елементами театралізації.

Серед основних характерних рис оркестрової стилістики, простежених автором на прикладі Симфонії № 1, є поєднання неофольклорної специфіки із сонористичними ефектами, що загалом демонструє інноваційність композиторських пошуків В. Камінського. Б. Дашак, інтерпретуючи це полотно у концертній програмі, акцентує увагу саме на стильовій багатолікості втілення образів, підкреслює розмаїття тембрів та їхню роль у конструюванні драматургічної єдності композиції. Завдяки своїй складності та художній виразності симфонізм Камінського є унікальним зразком української музики ХХ століття, що потребує подальшого вивчення та популяризації у вітчизняному та світовому художньому просторі.

У *Третьому розділі* «Виміри концертності в творчості Віктора Камінського» розглянуто знаковий для творчої біографії митця Фортепіанний концерт пам'яті Василя Барвінського. Написаний у 1995 році, твір став етапним у творчій біографії композитора як яскравий зразок його пошуків у постмодерно-неоромантичній царині вислову. В основу композиції покладено тему з другої частини фортепіанної сонати Барвінського, яка своєрідно віддзеркалює ідею «філософії серця» та символізує трагічні сторінки української історії. Прочитання концерту Б. Дашаком побудовано на загостренні та протистав-

ленні драматичного та ліричного образів. Особливо виразною та проникливою у цьому виконанні є кода: неймовірно просвітлена, вона символізує пам'ять про втрати, спогади та надію. Пропонована інтерпретація (партія фортепіано — О. Рапіта) є унікальним, сповненим глибокого емоційного змісту виконавським втіленням давнього та романтичного за суттю конфлікту «митець — суспільство», а також багато в чому зумовлена прагненням наповнити сучасний мистецький простір вишуканими художніми конотаціями минувшини. Стрункість виконавського втілення забезпечується увагою диригента Б. Дашака до комплексу лейтінтонацій, які дають можливість створити формотворчу єдність і водночас є рушійним елементом драматургічного розвитку.

Ще одним унікальним за задумом твором, проаналізованим у науковому обґрунтуванні, є «Різдвяний концерт» для скрипки з оркестром № 2 (2001). Як наголошує автор праці, українські композитори-авангардисти другої половини ХХ — початку ХХІ століть надають перевагу одночастинним концертам, де соліст, неначе наслідуючи барокову стилістику, взаємодіє з оркестром. Віктор Камінський у своєму «Різдвяному концерті» сповна втілює ці художньо-полістильові риси часу, як-от сучасна мова, фольклорні інтонації, неobaroko, неofolklorizm. Для виконавців, як наголошує Б. Дашак, важливо зрозуміти і втілити особливості сучасної техніки, точність інтонування, інтерпретацію динаміки, плавність фразування, а також динамічні співвідношення партії скрипки та оркестрової лінії.

Узагальнюючи вдало вибраний для дослідження новаційний матеріал, репрезентований через переконливу структуру праці, її аналітичний та історико-культурологічний розділи, вважаємо, що дослідження Б. Дашака має безперечну наукову і практичну цінність. У вступі зазначено про відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого проекту, що висвітлено у двох статтях у науковій періодиці, чотирьох наукових конференціях та концертній іспитовій програмі (див. анотацію до наук. обґрунтування).

Отже, відповідність творчого і наукового компонентів проекту Б. Дашака «Жанрово-стильові засади оркестрової творчості Віктора Камінського»

гідна високої оцінки, а текст наукового обґрунтування відповідає принципам академічної добросовісності.

Важливість концептуальних ідей та їхня відкритість до подальших наукових студій та виконавської практики провокує на низку запитань, спрямованих на уточнення положень пропонованого творчого мистецького проєкту та його кореляції з науковим обґрунтуванням:

1. У першому розділі наукового обґрунтування Ви окреслюєте цит. «регіональні особливості галицького постмодернізму», наголошуючи на тому, що «його західноукраїнський варіант був своєрідною формою протесту і подолання соцреалізму». Ця теза спонукає поставити питання про те, які риси музичного постмодернізму домінують у творчості київських, одеських чи харківських композиторів, представників українського музичного мистецтва цієї ж доби?

2. З якими відомими традиціями чи школами перегукуються музично-інтонаційні, приховані сюжетні наративи, структурні особливості оркестрових творів Віктора Камінського і у чому простежуються його найпринциповіші новації?

3. З якими труднощами Ви стикнулися в інтерпретації симфонічної музики композитора, яку детально розглянуто в аналітичних розділах наукового обґрунтування?

4. На сторінках наукового обґрунтування Ви неодноразово згадуєте про складну долю виконуваних композицій, зокрема Симфонії № 1, яка майже тридцять років не звучала у концертних програмах. Можна лише додати, що у цьому «темному списку» опинилися твори багатьох українських митців ХХ століття. Які підходи і практики, на Вашу думку, можуть переломити цю ситуацію?

Усе зазначене дозволяє зробити висновок про те, що творча та науково-дослідницька складові проєкту Б. З. Дашака «Жанрово-стильові засади оркестрової творчості Віктора Камінського» виконані на високому професійному рівні та відповідають вимогам МОН щодо кваліфікаційного рівня «До-

ктор мистецтва». Б. З. Дашак заслуговує на присудження ступеня «Доктор мистецтва» за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво», галузь знань 02 «Культура і мистецтво».

Доктор мистецтвознавства, професор,
директор Інституту проблем сучасного мистецтва
Національної академії мистецтв України

І. Б. САВЧУК

Народний артист України, професор,
завідувач кафедри оперно-симфонічного диригування
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського

В. М. ЗДОРЕНКО

В. М. Здоренко
Підписую: начальник загального відділу
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського